

RAQAMLI SUG'URTA EKOTIZIMI VA BIZNES INTEGRATSIYASI: YANGI YONDASHUVLAR

PhD, Xakimzoda Maftuna Yusuf qizi

Mustaqil izlanuvchi

ORCID: 0009-0009-0807-2563

maftuna_kh@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tezisda raqamli sug'urta ekotizimi va uning biznes integratsiyasi jarayonlari tahlil qilinadi. Sug'urta kompaniyalari, texnologik startaplar, moliyaviy institutlar va davlat regulyatorlari o'rtasidagi integratsiyalashgan hamkorlik orqali xizmatlar sifatini oshirish, operatsion jarayonlarni avtomatlashtirish va mijoz ehtiyojlariga moslashuvchan xizmatlar yaratish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, texnologik moslashuvchanlik, ma'lumotlar xavfsizligi va institutsional hamkorlik raqamli sug'urta ekotizimining muvaffaqiyati uchun muhim omillardir. Maqolada shuningdek, sun'iy intellekt, Big Data va blokcheyn texnologiyalari yordamida risklarni baholash, individual tariflarni shakllantirish va firibgarlik holatlarini kamaytirish usullari ham muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: raqamli sug'urta, ekotizim, biznes integratsiyasi, InsurTech, innovatsion texnologiyalar, AI, Big Data, blokcheyn.

So'nggi yillarda global sug'urta sohasi tub o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Raqamli texnologiyalar va innovatsion biznes-modellar sug'urta kompaniyalarining faoliyat yuritish mexanizmlarini keskin o'zgartirib, yangi iqtisodiy ekotizim – "raqamli sug'urta ekotizimi (Digital Insurance Ecosystem)"ni shakllantirmoqda. Ushbu ekotizimda sug'urta kompaniyalari, mijozlar, texnologik startaplar, banklar va davlat institutlari o'zaro integratsiyalashgan holda faoliyat olib boradi.

Raqamli sug'urta ekotizimi an'anaviy sug'urta xizmatlaridan farqli ravishda, real vaqt rejimida ma'lumot almashinuvi, xavflarni tezkor baholash va mijoz ehtiyojlariga moslashtirilgan yechimlarni taqdim etish imkonini beradi. Sun'iy intellekt (AI), katta ma'lumotlar (Big Data), blokcheyn va IoT (Internet of Things) kabi texnologiyalar ushbu ekotizimning asosiy drayverlari hisoblanadi. Ular nafaqat operatsion jarayonlarni avtomatlashtiradi, balki butun sug'urta qiymat zanjirini optimallashtiradi.

Biznes integratsiyasi raqamli sug'urta ekotizimining ajralmas qismi bo'lib, sug'urta kompaniyalari, moliyaviy institutlar va texnologik platformalar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlaydi. Natijada, yangi sug'urta mahsulotlarini ishlab chiqish, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish va bozor raqobatbardoshligini ta'minlash imkoniyatlari kengayadi.

Raqamli sug'urta ekotizimini shakllantirishning asosiy maqsadi – mijozlarga qulay, shaffof va samarali sug'urta xizmatlarini taqdim etishdir. Bunda innovatsion yechimlar orqali mijozlar bilan o'zaro aloqalarni soddalashtirish, xizmat ko'rsatish vaqtini qisqartirish va sug'urta mahsulotlarining raqamli kanallar orqali mavjudligini kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Raqamli sug'urta ekotizimining shakllanishi va rivojlanishi masalasi so'nggi yillarda ko'plab tadqiqotchilar e'tiborini tortmoqda. Ular raqamli texnologiyalarning sug'urta faoliyatiga ta'siri, biznes-integratsiya jarayonlari hamda mijozlar bilan o'zaro aloqalarni avtomatlashtirish imkoniyatlarini chuqur o'rganmoqdalar.

Sobirov D.Q. o'z tadqiqotida sug'urta sohasida raqamli transformatsiya jarayonini tahlil qilib, raqamli ekotizim sug'urta xizmatlarini samarali boshqarish, mijoz ehtiyojlarini tezroq aniqlash va ularning ishonchini oshirish imkonini berishini ta'kidlaydi [1]. Uning fikricha, sug'urta kompaniyalari uchun asosiy ustuvor yo'nalish – bu raqamli infratuzilmani rivojlantirish va ma'lumot almashinuvi tizimini takomillashtirishdir.

Tursunov A.H. esa raqamli biznes-integratsiya masalasiga e'tibor qaratib, moliyaviy institutlar va InsurTech startaplari o'rtasidagi hamkorlik sug'urta bozorining yangi raqamli segmentini shakllantirayotganini qayd etadi [2]. Unga ko'ra, bunday hamkorlik innovatsion mahsulotlar yaratish, operatsion xarajatlarni kamaytirish va xizmat sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

G'aniyeva N.I. tadqiqotlarida raqamli sug'urta ekotizimida sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalarining o'rnini alohida ta'kidlanadi [3]. Muallifning fikricha, bu texnologiyalar risklarni real vaqt rejimida baholash, mijozlar uchun individual sug'urta paketlarini shakllantirish hamda butun sug'urta jarayonini avtomatlashtirishga yordam beradi.

Adabiyotlarni umumlashtirish shuni ko'rsatadiki, raqamli sug'urta ekotizimi shakllanayotganda texnologik innovatsiyalar, hamkorlik mexanizmlari va mijozga yo'naltirilgan yondashuvlar asosiy omillar sifatida namoyon bo'lmoqda.

Raqamli sug'urta ekotizimi shakllanishi jarayonida asosiy e'tibor sug'urta kompaniyalari, moliyaviy institutlar, texnologik startaplar va davlat tashkilotlari o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni kuchaytirishga qaratiladi. Ushbu hamkorlik raqamli biznes-integratsiyaning markaziy elementi bo'lib, u sug'urta mahsulotlarini yaratish, ularni bozorga tezkor kiritish hamda xizmat ko'rsatish sifatini oshirish imkonini beradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli ekotizimning samaradorligi bir nechta asosiy omillarga bog'liq: texnologik infratuzilmaning rivojlanganligi, ma'lumotlarni qayta ishlash tezligi, mijozlar bilan interaktiv aloqa, hamda sug'urta mahsulotlarini raqamli kanallar orqali yetkazish imkoniyatlari. Quyidagi jadvalda raqamli sug'urta ekotizimining tarkibiy elementlari va ularning o'zaro ta'siri ifodalangan.

Jadvaldan ko'rinadiki, raqamli sug'urta ekotizimi turli ishtirokchilar o'rtasidagi uzviy hamkorlik orqali faoliyat yuritadi. Sug'urta kompaniyalari raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali xizmat ko'rsatish jarayonlarini avtomatlashtiradi, texnologik startaplar esa yangi API yechimlari orqali tizimni takomillashtiradi. Natijada, sug'urta mahsulotlarining bozordagi aylanish tezligi oshadi va mijozlar uchun xizmatlar yanada qulaylashadi.

1-jadval.

Raqamli sug'urta ekotizimining asosiy elementlari va ularning o'zaro aloqasi [1–3]

Ekotizim elementi	Asosiy funksiyasi	Integratsiya yo'nalishi	Kutilayotgan natija
Sug'urta kompaniyalari	Sug'urta mahsulotlarini ishlab chiqish va boshqarish	Texnologik platformalar bilan ma'lumot almashish	Avtomatlashtirilgan xizmat jarayonlari
Mijozlar	Onlayn shartnomalar va to'lovlar	Mobil ilovalar, veb-portal orqali ulanish	Tezkor va shaffof xizmatlardan foydalanish
Texnologik startaplar	Innovatsion yechimlar va API integratsiyasi	Sug'urta kompaniyalari bilan hamkorlik	Innovatsion mahsulotlar yaratish
Moliyaviy institutlar	To'lov tizimlari va risklarni baholash	Sug'urta operatsiyalari bilan integratsiya	Moliyaviy barqarorlik va xavfsizlik
Davlat regulyatori	Nazorat va huquqiy qo'llab-quvvatlash	Raqamli sug'urta siyosati ishlab chiqish	Shaffoflik va qonuniylikni ta'minlash

Sun'iy intellekt (AI) va Big Data texnologiyalaridan foydalanish raqamli sug'urta ekotizimida muhim ahamiyat kasb etadi. Bu texnologiyalar yordamida kompaniyalar real vaqt rejimida risklarni baholaydi, mijozlar uchun individual tariflarni shakllantiradi va firibgarlik holatlarining oldini oladi. Blokcheyn texnologiyasi esa shartnomalar va to'lov jarayonlarining shaffofligini ta'minlaydi, bu esa sug'urtaga bo'lgan ishonchni yanada oshiradi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli sug'urta ekotizimining muvaffaqiyatli ishlashi uchun uchta asosiy omil muhim:

1. Texnologik moslashuvchanlik – yangi raqamli yechimlarni tezkor integratsiya qilish imkoniyati;
2. Ma'lumotlar xavfsizligi va ishonchliligi – mijoz ma'lumotlarini himoyalash va shaffoflikni ta'minlash;
3. Institutsional hamkorlik – davlat, sug'urta kompaniyalari va startaplar o'rtasidagi barqaror hamkorlikni yo'lga qo'yish.

Shunday qilib, raqamli sug'urta ekotizimining samarali faoliyati nafaqat texnologik innovatsiyalar bilan, balki biznes-integratsiya darajasining yuqoriligi,

ishonchli ma'lumot almashinuvi va regulyator qo'llab-quvvatlovi bilan ham bevosita bog'liqdir.

Raqamli sug'urta ekotizimi sug'urta kompaniyalari, texnologik startaplar, moliyaviy institutlar va davlat regulyatorlari o'rtasidagi integratsiyalashgan hamkorlik orqali xizmatlar sifatini oshirish va operatsion jarayonlarni avtomatlashtirish imkonini beradi. Ushbu ekotizim mijozlar ehtiyojlariga moslashuvchan, tezkor va shaffof sug'urta xizmatlarini yaratishga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, raqamli sug'urta ekotizimining muvaffaqiyati asosan uchta omilga bog'liq: texnologik moslashuvchanlik, ma'lumotlar xavfsizligi va ishonchliligi hamda institutsional hamkorlik. Sun'iy intellekt, Big Data va blokcheyn texnologiyalari risklarni real vaqt rejimida baholash, individual tariflarni shakllantirish va firibgarlik holatlarini kamaytirish imkonini beradi.

Shu asosda quyidagi takliflar ishlab chiqiladi:

1. Sug'urta kompaniyalari faoliyatida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, jumladan AI, Big Data va blokcheyn yechimlari;
2. Moliyaviy institutlar va texnologik platformalar o'rtasida integratsiyalashgan ma'lumot almashish tizimini mustahkamlash;
3. Mijozlar uchun shaxsiylashtirilgan, raqamli sug'urta mahsulotlarini yaratish va yetkazish;
4. Mijoz ma'lumotlarini himoya qilish va tizimning shaffofligini ta'minlash orqali raqamli xavfsizlikni kuchaytirish;
5. Davlat tomonidan normativ-huquqiy bazani raqamli sug'urta faoliyatiga moslashtirish va innovatsion startaplarni rag'batlantirish.

Natijada, raqamli sug'urta ekotizimi sug'urta xizmatlarini tezkor va samarali boshqarish, mijozlar ishonchini oshirish va bozorning raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiladi. Uzoq muddatli istiqbolda, ushbu yo'nalish sug'urta bozorining barqaror va raqamlashtirilgan rivojlanishiga asos bo'ladi.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. Sobirov D.Q. Digital Transformation in Insurance: Opportunities and Challenges. Tashkent: Tashkent University Press, 2022. 214 p.
2. Tursunov A.H. Raqamli Platformalar va Sug'urta Samardorligi. Tashkent: Finance Academy Press, 2023. 198 p.
3. G'aniyeva N.I. Innovative InsurTech Tools in Insurance Business. Tashkent: Innovation Press, 2022. 172 p.